

ципу екологізації аграрного виробництва передбачає здійснення низки заходів, серед яких: 1) організаційно-правові заходи у сфері виробничо-господарської діяльності аграрних товаровиробників: а) дотримання встановлених стандартів та інших технічних регламентів щодо якості на всіх стадіях руху виробленої сільськогосподарської продукції від виробника до споживача; б) правове забезпечення та розвиток органічного сільського господарства; в) обмежене використання генетично модифікованих організмів при виробництві продукції рослинництва і тваринництва тощо; 2) заходи економічного характеру (стимулювання виробництва екологічно безпечної аграрної продукції, раціонального та ефективного використання природних ресурсів в процесі аграрного виробництва, удосконалення системи штрафних санкцій за виробництво неякісної, екологічно небезпечної продукції, за завдання шкоди довкіллю, нераціональне використання природних ресурсів); 3) заходи соціально-виховного характеру (виховання у молоді дбайливого ставлення до навколишнього середовища, формування та пропагування певного екологічного світогляду) та ін. Отже, екологізація сільськогосподарського виробництва – це складне комплексне явище, яке формують три складові: екологізація законодавства; екологізація сільськогосподарської виробничої діяльності; екологізація свідомості виробників та споживачів сільськогосподарської продукції рослинництва і тваринництва.

Лисанець О.С.,

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
к.ю.н., асистент кафедри земельного та аграрного права*

СТАНОВЛЕННЯ ФЕРМЕРСТВА В УКРАЇНІ

Україна вважається аграрною державою і сільське господарство виступає як провідна галузь в житті суспільства. Складна ситуація на селі та розвиток аграрної кризи після проголошення незалежності, спричинила зміни в аграрній політиці України, а саме створення нової форми підприємницької діяльності - фермерських господарств.

За час існування українське фермерство пройшло складний шлях. Фермерські господарства почали створюватись ще до проголошення

незалежності України, в період «перебудови», але стрімкого розвитку отримали в 1992 р. Закони які були прийняті у 1991-1992 р., а саме: «Про селянське фермерське господарство», «Про форми власності на землю» та нова редакція Земельного кодексу України, стали поштовхом для виникнення в цей період великої кількості таких господарств.

Нарощування кількості фермерських господарств відбувалось досить швидко і досягло піку на початку 1996 року після виходу Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення земельної реформи в сфері сільськогосподарського виробництва» від 10 листопада 1994 року.

Причин такого швидкого розвитку фермерства на початковому етапі декілька. По-перше, після багатьох років існування командно-адміністративної економіки люди вперше одержали свободу для самостійної підприємницької діяльності, право планувати і визначати перспективи свого розвитку, що раніше було абсолютною монополією органів державної влади й управління. По-друге, на відміну від сільського господарства в інших сферах діяльності малий бізнес почав розвиватися на декілька років раніше, причому за сприятливих умов він процвітав. Звичайно, маючи такий приклад селянство сподівалось на подібні результати і в аграрному секторі. І все таки найбільшим поштовхом до стрімкого розвитку фермерства в Україні стало створення у 1991 році Фонду підтримки селянських (фермерських) господарств. Це забезпечило виділення з державного бюджету коштів для фінансування заходів пов'язаних зі створенням фермерських господарств. Були запроваджені пільгові умови кредитування, часткова компенсація витрат на податок на додану вартість при першій купівлі фермерами трактора, комбайна, автомобіля. Найбільш питома вага цих коштів припадала на кредити на придбання техніки, насіння, пального, мінеральних добрив та засобів захисту рослин. Пільгове кредитування дало можливість сотням фермерів зміцнити матеріально-технічну базу своїх господарств.

З початку 1996 року етап розвитку фермерства характеризувався деяким скороченням кількості фермерських господарств та нижчими, порівняно з сільськогосподарськими підприємствами, показниками ефективності виробництва. Основною причиною такого стану був незадовільний стан забезпеченості фермерських господарств сільськогосподарською технікою та дрібноземелля.

В Україні до 1999 року процес утворення фермерських господарств гальмувався під впливом різних чинників. Поділ на паї угідь колективних сільськогосподарських підприємств не привів до появи господарств, тому що вся влада й надалі залишалась у руках колгоспів. Саме колгоспники і сільські керівники чинили опір проведенню аграрної реформи та розвитку фермерства в державі. Окрім того, на фермерів накладалось дев'ятнадцять видів податків, що збирали майже 70% їхнього прибутку. Існували кредитні ставки для фермерів, що складали 250-270%, які повинні були оплачувати зразу після створення господарства, але отримати їх було нереально.

В грудні 1999 року видано Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискореного реформування аграрного сектора економіки». Реалізація цього указу призвела до нових можливостей розвитку фермерських господарств. Фермери отримали право викупу земельних ділянок, що надавалися їм у користування та могли розширити свою площу, орендуючи земельні паї колишніх членів КСП. Самі ж члени КСП отримали право створювати селянські фермерські господарства після виділення власних земельних часток на місцевості.

Розвиток фермерських господарств у нашій країні проходив не рівномірно. Підтвердженням цього може бути той факт, що протягом 1991-1994 рр. спостерігались різні коливання в цьому напрямку. Так, кількість господарств у 1992 р., порівняно із 1991 р., зросла у сім разів, в 1993 р. – вдвічі, а в у 1994 р. у півтора рази. Однак вже з 1995 р. по 1999 р. розвиток підприємства загальмувався, навіть від'ємна динаміка спостерігалась. Ситуацію спас Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискореного реформування аграрного сектора економіки», що вийшов у 1999 р. Після цього протягом 2000-2004 рр., сільськогосподарське виробництво зросло і збільшилась кількість фермерських господарств. З 2005 р. фермерські господарства почали розвиватися більш стабільно ніж в попередні роки.

Фермерські господарства вже більш двадцяти років існують на території України, і можна сказати, що вони є невід'ємною частиною аграрної політики нашої держави. Сьогодні незначна частина фермерських господарств є високоприбутковими, більшість господарств технічно погано обладнані. Головна причина такого становища – відсутність належної державної підтримки, коштів для надання пільгових кредитів, дефіцит сільськогосподарських машин і обладнання, необхідного для ведення товарного сільськогосподарського виробництва.